

پیامدهای دنیوی و اخروی حبس حقوق مردم از دیدگاه آیات و روایات

زهره تیموریان^۱

۱. طلبه سطح دو حوزه علمیه، الزهرا (س) شهر بابک، zohrehteamurian@gmail.com

چکیده

حبس حقوق در واقع همان عدم رعایت حق مردم است. در اسلام به ادای حقوق مردم مخصوصاً مؤمنان توجه ویژه‌ای شده است و آیات و روایات زیادی مصداق آن است. اگر افراد حقوق یکدیگر را ضایع کنند و دیگران را مورد ظلم و ستم خود قرار دهند، در دنیا و آخرت گرفتار پیامدهای این حبس حقوق می‌شوند؛ بنابراین همه ما باید از این پیامدها آگاه شویم و به خودمان اجازه ندهیم که حق دیگران را حتی در کوچک‌ترین موارد ضایع کنیم. مطالب پژوهش حاضر به روش توصیفی تحلیلی پردازش شده است و پیامدهای دنیوی و اخروی حبس حقوق مردم را از دیدگاه آیات و روایات مورد بررسی قرار داده است و آنها را تفکیک کرده که مهم‌ترین پیامدهای دنیوی: کم‌شدن رزق و روزی، عدم استجابات دعا، از بین رفتن لذت عبادت است و مهم‌ترین پیامدهای اخروی: گرفتاری در عالم برزخ خوردن آتش دوزخ و محرومیت از بهشت است.

کلیدواژه‌ها: پیامدها دنیوی، پیامدهای اخروی، حبس حقوق، حق الناس.

مقدمه

انسان موجودی اجتماعی است و ناچار به زندگی با دیگران است و در این تعاملات با دیگران حقوقی بر عهده او قرار می‌گیرد که باید حتماً آنها را رعایت کند و حق کسی را ضایع نکند؛ ولی گاهی اوقات انسان‌ها به علت غفلت و وسوسه‌های شیطنانی حقوق همدیگر را حبس می‌کنند. حبس حقوق به این معناست که اگر کسی حقی از دیگری بر ذمه‌اش باشد و دیگری حقش را از او مطالبه کند و آن شخص هم بتواند آن را ادا کند؛ ولی این کار را انجام ندهد در واقع حبس حقوق کرده است و حق طرف مقابل را ضایع ساخته است. این عمل در اسلام جزء گناهان کبیره است؛ بنابراین ما به‌عنوان یک فرد از افراد جامعه وظیفه داریم که حقوق دیگران را بشناسیم و آنها را به‌دقت ادا کنیم و خود از گناه بزرگ حبس حقوق مردم دورنگه داریم و اگر در جامعه‌ای همه افراد آن به حقوق یکدیگر آگاه باشند و آن را رعایت کنند همه افراد در آن جامعه احساس آرامش و امنیت می‌کنند.

این تحقیق به روش توصیفی - تحلیلی پرداخته شده است، زیرا به پردازش و تحلیل مطالب موجود پرداخته است باهدف کشف پیامدهای حس حقوق مردم در آیات و روایات و روش گردآوری آن کتابخانه‌ای است، زیرا گردآوری مطالب از طریق کتاب‌ها، مقاله‌ها و سایت‌های اختصاصی و فیش‌برداری از آنها انجام پذیرفته است. این تحقیق در پی پاسخگویی به سؤالات زیر است:

- ۱- پیامدهای مادی حبس حقوق مردم از دیدگاه آیات و روایات کدام است؟
- ۲- پیامدهای معنوی حبس حقوق مردم از دیدگاه آیات و روایات چیست؟

در مورد حقوق مردم تألیفات زیادی انجام گرفته است از جمله:

- ۱- کتاب حق و تکلیف در اسلام از استاد جوادی آملی نشر ۱۳۸۴ که نویسنده در این کتاب مفهوم حق و تکلیف رابطه آنها پرداخته است؛ اما پژوهش حاضر به پیامدهای حفظ حقوق مردم از دیدگاه آیات و روایات پرداخته است.
- ۲- مقاله حق الناس در قرآن و احادیث از حمید قنبری نشر ۱۳۹۳ به اهمیت حق الناس پرداخته است؛ اما پیامدهای حفظ حقوق را اشاره نکرده است.

۳- پایان‌نامه قلمرو حق الناس در مناسبات اجتماعی از ملیحه برزو نشر ۱۳۹۷ به کلیتی فراگیر از حق الناس پرداخته است؛ اما پژوهش حاضر پیامدهای حفظ حقوق مردم را بررسی کرده است.

هدف پژوهش حاضر بررسی پیامدهای مادی و معنوی حبس حقوق مردم از دیدگاه آیات و روایات است. تا آگاه شدن از این پیامدها هشدار می‌باشد برای ما و دیگران و خود را از گرفتار شدن در عقوبت حبس حقوق دیگران نجات دهیم.

بنابراین روایت کسی که حق مسلمان را حبس کند و به آن برنگرداند در آخرت از بهشت محروم می‌شود.

همچنین امام صادق علیه‌السلام می‌فرماید: «هر کس از پرداختن مال مؤمنی که در نزد او است و او بدان احتیاج دارد، خودداری کند، به خدا قسم که نه از تمام بهشتی خواهد چشید و نه از شراب ناب آن خواهد نوشید»^۱.

۳-۳- عذاب قبر

بر اساس احادیث اسلامی و قرانی، عذاب قبر سختی‌ها و فشارهایی است که انسان پس از مرگ و وارد شدن به عالم برزخ با آنها مواجه می‌شود. کیفیت و چگونگی فشار قبر تا حد زیادی مشخص نیست؛ برخی آن را فشار بر جسم دفن شده در خاک می‌دانند و برخی بر روح و بدن برزخی. عذاب قبر اقسام مختلفی دارد که یکی از آنها فشار قبر است.

از جمله اموری که در قبر و عالم برزخ بسیار خطرناک است، و باعث عذاب‌های شدید می‌شود «حق الناس» است. البته هر گناهی در شب اول قبر و عالم برزخ دست‌وپاگیر انسان می‌شود، اما «حق الناس» را عذابی دیگر است.

مرحوم نوری - استاد مرحوم حاج شیخ عباس قمی - در کتاب «دارالسلام» می‌فرماید: «یکی از علما پس از مرگ پدر، او را به خواب دید درحالی که بسیار افسرده می‌نمود. از او پرسید که شما عالم خدمتگزار به اسلام بودی، پس چرا چنین ناراحت و افسرده‌ای؟ پدر گفت: «مقام و جای من خوب است، ولی وای از حق الناس. من ده تومان به فلانی بده کارم، همین قرض مرا ناراحت و چنین آزرده‌خاطر و افسرده کرده است»؛ بنابراین باید خیلی مراقب بود که کوچک‌ترین حقی از مردم را ضایع نکنیم.

۴- نتایج

حبس حقوق از که از دوکلمه حبس و حقوق تشکیل شده است، به معنای حق الناس است.

۱. رضی، ثواب الاعمال صفحه ۵۴۵

حبس حقوق مردم، پیامدهای دنیوی و اخروی زیادی برای انسان دارد، از جمله پیامدهایی که در همین زندگی دنیا نصیب ما می‌شود: کم‌شدن رزق و روزی و عدم استجابت درخواست‌هایی است که از خداوند متعال داریم و همچنین از بین رفتن لذت عبادت؛ یعنی فرد نماز می‌خواند؛ ولی هیچ لذتی از آن نمی‌برد این به خاطر حق الناس‌هایی است که فرد انجام داده است و مانعی و حجابی در قلب فرد برای ارتباط عمیق با خداوند ایجاد کرده است و عدم قبولی اعمالی که فرد انجام می‌دهد و کم‌شدن ارزش معنوی آنها در پیشگاه حق تعالی، بنابراین فرد کار خیری می‌کند و توقع دارد آثار آن را در زندگی خود ببیند؛ ولی اثری نمی‌بیند؛ زیرا آن حق الناس‌هایی که فرد ادا نکرده و یا ضایع کرده است، مانع قبولی اعمال او شده است و ارزش آن اعمال نیک نزد خداوند کم شده است.

پیامدهای اخروی حبس حقوق مردم هم بسیار است از جمله: گرفتاری و معذب شدن فرد در عالم برزخ، محروم شدن فرد از بهشت با آن همه نعمت‌های زیبایی که دارد، خوردن گدازه‌های داغ آتش دوزخ عذاب‌ها و فشارهایی که در قبر نصیب او می‌شود و او را آزار می‌دهد.

امید است که همه ما بتوانیم با بهره‌گیری از آموزه‌های ارزشمند پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم الگوی روابط اجتماعی خود را اصلاح کنیم و با رعایت هرچه کامل‌تر حقوق مؤمنان به آرمان تشکیل جامعه نمونه اسلامی نزدیک‌تر شویم.

۵- پیشنهاد

مقاله حاضر را می‌توان چاپ کرد و در دسترس افراد قرارداد تا هر کسی که می‌خواهد مسئولیتی را قبول کند بداند که باید خیلی مراقب حقوق دیگران باشد که کوچک‌ترین حبس حقوقی پیامدهای جبران‌ناپذیری برای فرد دارد.

٦- منابع

- قرآن کریم
- نهج البلاغه

کتابها:

١. اکبری ، محمود ، نگاهی به حق الناس. بی جا ، گلستان ادب ، ١٣٨٥ ه ش .
٢. تویسرکانی ، محمد نبی ، الاخبار ، قم : بی نا ، ١٣١٤ ه ق
٣. ثواب الاعمال ، بی جا ، رضی ، ١٣٦٨ ه ش .

۴. حر عاملی ، محمد بن حسن ، وسائل الشیعه ، قم : مؤسسه آل البيت عليهم السلام ، ۱۳۶۷ ه ش
۵. حلی ، احمد بن فهد ، بی جا ، دارالاضواء ، بی تا.
۶. دستغیب ، سید عبدالحسین ، گناهان کبیره. قم : دفتر انتشارات اسلامی ، ۱۳۹۵ ه ش .
۷. دهخدا علی اکبر و دیگران لغت نامه دهخدا، تصحیح حسینی حمید، تهران: مؤسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران چاپ دوم، ۱۳۷۷ ش.
۸. دیلمی ، حسن بن ابوالحسن ، ارشاد القلوب ، قم : شریف رضی ، ۱۴۱۲ ه ق
۹. زمانی ، مصطفی ، داستان ها و پندها ، بی جا ، پیام عدالت ، ۱۳۹۴ ه ش .
۱۰. شفیعی ، ابراهیم ، حقوق مومنان ، بی جا ، موعود عصر (عج) ، بی تا.
۱۱. صدوق ، ملا محمد صالح ، خصال ، قم : جامعه مدرسین حوزه علمیه ، ۱۳۶۲ ه ش
۱۲. عمید ، حسن فرهنگ فارسی عمید تهران مؤسسه انتشارات امیر کبیر، چاپ ششم ۱۳۷۵ ش
۱۳. علل الشرائع ، بی جا ، مکتبه الداوری ، بی تا .
۱۴. فیومی ، احمد بن محمد ، مصباح المنیر ، بی جا ، مؤسسه دارالهجره ، ۱۳۵۶ ه ش .
۱۵. کلینی ، محمد بن یعقوب ، تهران : دارالکتب اسلامیة بی تا .
۱۶. متین ، علی ، رزق و روزی از دیدگاه قرآن و حدیث ، تهران : بی نا ، ۱۳۹۰ ه ش .
۱۷. مجلسی ، محمد باقر ، بحارالانوار ، بی جا ، دارالکتب الاسلامیه ، ۱۳۱۵ ه ق
۱۸. محمدی ری شهری ، محمد ، بهشت و دوزخ از نگاه قرآن و حدیث ، قم : دارالحدیث ، ۱۳۸۹ ه ش .
۱۹. معین ، محمد فرهنگ فارسی معین تهران مؤسسه انتشارات امیر کبیر، چاپ اول ۱۳۵۰ ش

۲۰. میراشرفی ، سیدهادی ، کتاب کلیدهای وسعت رزق و روزی، انتشارات اسماء الزهرا: دفتر تبلیغات اسلامی ، ۱۳۹۴ .
۲۱. نوروزی ، محمد ، آسیب شناسی رفتاری انسان از دیدگاه قرآن ، قم : دفتر تبلیغات اسلامی ، ۱۳۸۴ ه ش .